

թեան ոգին, և ցորչափ միևնոյն կրօնքէն ըլնէին երկու աղբիւրներ, մին դառն և միւսն անուշ. հակօրինութիւն մը՝ որուն կենդանի պատկերը կը նկարէր Պրոդիկոս առակաւոր այն պատմութեամբովը՝ ուր մարդկային առաքինութիւնն և իմաստութիւնն անձնաւորող աստուածուհի մը մէկ կողմէն, և միւս կողմէն՝ անպատկառ վայելքներու հրապոյրը ցուցադրող գիւցուհի մը՝ երկուքի կը բաժնէին Հերակլէսի մը կորովի կամբը, վտանգաւոր կռիւի մը մասնելով զայն, և խլել տալով իրմէ այն խորունկ հառաչքը՝ զոր Առաքեալը միայն պիտի կրնար բանաձեւել սրտառուչ բացադանշութեամբ մը, «Այր մի տառապեալ եմ ես, ո՞վ ապրեցուցէ զիս ի մարմնոյ աստի մահու» (Հռ. է. 24)։

Զերծ մնալու համար այս դժբախտ երկուութենէն, արեւելքի հին կրօնքներն ալ, զոր օր. Զրադաշտականութիւնը, յունական խորհրդատոններու աստուերադրածին նման՝ ազասարարի միջնորդութիւնը սեւեռանք մը ըրած էին իրենց, և կը յաւակնէին վերջնականապէս լծորդել մարդը Աստուծոյ հետ։ Նոյն հաւատալիքն ունէին մեր հայրերն ալ իրենց Արտաւազդովը՝ որուն կ'ըսպասէին անձկութեամբ։ Այդ անմահ Ոգին, զոր դեւերը բանտարկած էին, օր մը խլելով իր շղթաները՝ պիտի տիրէր աշխարհին։ Եղնիկ ճշգրտիւ կը պարզէ հայկական այդ զրոյցին որոշ նշանակութիւնը՝ համեմատելով հրէից մեսիալիան անկալութեան հետ(\*)։ Ըստ այսմ ազասարարի մը մասին Հայոց ունեցած հին հաւատքը՝ ընդունակ կ'ընէր զիրենք մօտ երթալու Յիսուս Քրիստոսով իրականացած փրկութեան, և տատամնոտ զրոյցը կը փոխարկուէր ասոյց գաւառութեան մը։

Այսպէս կամ այնպէս, աշխարհ հաւատաց Յիսուսի. ճշմարիտ փրկութեան միջնորդին բացած ճամբան առաջին օրէն ընտրեցին մեր նախահայրերը, և մեր եկեղեցական աւանդութիւնն ալ կը հաւատէ՝ թէ այդ ճամբուն սկիզբը՝ որ տակաւին կ'երկարի մեր կեանքին բովանդակ նահատակութեան գնացքովը՝ արիւնի կարմիր հեաքեր կը նշմարուին քսան դարերու հեռաւորութենէն. — ուրովհետեւ նաւասացինք Յիսուսի, «զերազանց Ուխտի մը «միջնորդ»ին (Եբր. Ը. 6)։

(Շարունակելի)

Ե. Ե. Դ.

## ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՍՈՒՍԱՆ

Մուսա, չիկայ ժամանակ մ'ուր քու աչեդ չը նային.  
Կը հեճեիս ապստեղոյն պերճ ու շքեղ շրջանին,  
Վասնզի օր տարի դար կը գըծեն միշտ յեղեկ  
Հարեւանցի ակօս մը յտեժմական գեփն մեջ։

Մի՛ երկրայիք, դանիմներ, քո՞ղ զոմերն ալ յերկրային.  
Ամենուրեք կը սանի ինքն անշեջ լոյսն իր ջանին.  
Կը սաւառնի սառն ի վեր, կը մրխորժի խոքն ի վար,  
Յաճախ մեկնան կը հիմնէ ուր ուր շիրիմ իսկ չիկար։

Վ. ՀԻԻԿՈ

(\*) Հոս տեղը չէ խորհրդել իտրենացիով աւանդուած Արտաւազդեան զրոյցը, ուր քրիստոնէական մտայնութեամբ խեղակերպուած կ'երևի հեթանոսական ազասարարի գերբը։